

Transparentnost Srbija
Transparency Serbia

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

maj 2023. godine

Bilten broj 5/2023

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	4
Nevidljivi predlog zakona	4
Konferencije	5
Koliko građani Srbije zapravo učestvuju u odlučivanju o upravljanju na lokalnom nivou.....	5
Vratiti poverenje u institucije i hrabro ubrzati reforme	7
Saopštenja.....	10
Ukidanje jednog od zakona koji urušava sistem javnih nabavki	10
Inicijative i analize.....	11
Inicijative skupštinskim odborima	11
Mediji	13
Šta će uopšte biti Narodni pokret za državu?	13
Promena pravne forme ili još jedna neuspela reforma javnih preduzeća?	16

Aktivnosti

Transparentnost Srbija predstavila je 30. maja istraživanje i rangiranje jedinica lokalne samouprave po participativnosti (LIPA) – učešću građana u kreiranju propisa, javnih politika, budžeta. Više o istraživanju LIPA 2023 u poglavlju „Konferencije“.

Sa kolegama iz Transparensija Češke 30. maja održali smo trening za predstavnike Agencije za sprečavanje korupcije, gde smo predstavili iskustva Češke u oblasti finansiranja partija i predloge za izmenu propisa u Srbiji u skladu sa češkim iskustvima. Kolege iz Češke Petr Vymetal, Jan Dupak i David Mulica sastali su se 31. maja i sa predstavnicima radne grupe za izradu nove Strategije za borbu protiv korupcije – podgrupe za oblast finansiranje partija.

U okviru projekta „Odgovorne lokalne finansije i uključivanje građana“, koji sprovode Helevetas i Transparentnost Srbija, u Sokobanji je 9. i 10. maja održana radionica „Unapređenje rodne i socijalne jednakosti na lokalnom nivou“ na kojoj je učestvovalo 15 lokalnih samouprava. U okviru istog projekta, od 15. do 18. maja u Beogradu su održane dve dvodnevne radionice pod nazivom „Uključivanje javnosti u proces izrade budžeta“. Na radionici su učestvovali predstavnici 44 lokalne samouprave u Srbiji.

Zlata Đorđević učestvovala je 23. maja na okruglom stolu „Antikorupcijsko obrazovanje“ koji je organizovala Kancelarija Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal (UNODC) u Srbiji. Đorđević je govorila o značaju podizanja svesti kod mladih o štetnosti korupcije i neophodnosti da borba protiv korupcije bude na sistemski način uvedena u škole. Takođe je govorila o značaju građenja partnerstva i mreža za unapređenje antikorupcijskog obrazovanja u koje bi bili uključeni predstavnici civilnog društva, nastavnici i nadležna ministarstva.

Programski direktor TS, Nemanja Nenadić, bio je jedan od panelista na konferenciji „Dobro upravljanje životnom sredinom“, koju su organizovali Mladi istraživači Srbije. Tema panela je bila saradnja između organizacije koje se bave unapređenjem rada javne uprave i onih koje se bave zaštitom životne sredine.

U Baru je, od 9. do 12. maja, održan regionalni sastanak u organizaciji Sekretarijata TI, koji je okupio učenike u projektu CEPI. U ime TS učestvovali su Bojana Medenica, Aleksandra Ajdanić i Nemanja Nenadić. Sastanak je bio posvećen uvidu u dosadašnji tok rada na projektu, pojedinačne probleme, uporednoj analizi istraživača, kao i evaluaciju urađenog, od strane evaluatora, kao i razradi dalje strategije i rokova.

U Novom Pazaru 18. maja predstavljen je lokalni institucionalni barometar koji se bavio pitanjem efikasnosti rada tamošnje gradske uprave i implementacijom antikorupcijskih mehanizama. Analiza je rezultat projekta „Institucionalni barometer“ koji realizuje koalicija prEUgovor. Autor analize, urednik informativnog programa radija Sto plus Nikola Kočović kazao je da neverovatno zvuče podaci, zvanično dobijeni od lokalne samouprave, da za sedam godina nije bilo niti jedne žalbe građana na rad službenika, kršenja Kodeksa ponašanja funkcionera i nameštenika ili unutrašnjeg uzbunjivanja.

„Novi Pazar je usvojio sva dokumenta, ali ti antikorupcijski mehanizmi nisu ni testirani, ne znamo kako bi se primenili u praksi kada zvanično nemamo niti jedan primer da se neki građanin žalio na loš rad nekog činovnika, da je funkcioner u sukobu interesa ili da je neko od zaposlenih prekršio Kodeks ponašanja“, rekao je on.

Zlata Đorđević iz Transparentnosti Srbija rekla je da je istraživanje pokazalo da u lokalnoj samoupravi ima problema, iako je jedna od najtransparentnijih u Srbiji. „Novi Pazar ima na sajtu objavljena gotovo sva dokumenta koja posmatramo, ali kada malo zagrebemo, kada uđemo u efektivnost i odgovornost, vidimo da ima problema. Rezultati istraživanja pokazuju znake za uzburku, pre svih Gradskoj upravi, koja bi trebalo i pre ovoga da utvrdi zašto građani nemaju poverenja u nju“, istakla je Đorđević.

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom maja. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U maju smo imali 128 objavljenih vesti o našim aktivnostima ili izjava predstavnika TS.

Na sajt TS, u segmentu „Inicijative i analize“, postavili smo nekoliko novih [analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među njima su i [žalba](#) Povereniku jer MUP nije odgovorio na [zahtev](#) u vezi sa organizacijom skupova održanih u martu u Sremskoj Mitrovici i 12. (Srbija protiv nasilja) i 26. maja (Srbija nade) u Beogradu. TS je podnela [žalbu](#) i zbog toga što Sportski centar Ibar u Kraljevu nije odgovorio na [zahtev](#) u vezi sa skupom organizovanim u toj sportskoj hali.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu:

Pod lupom

Nevidljivi predlog zakona

9. maja 2023.

Vlada Srbije je još 4. maja 2023. saopštila da je usvojila predlog izmena Zakona o planiranju i izgradnji, kojima se predviđa ukidanje naknade za konverziju. U saopštenju se tvrdi da se tim izmenama „ubrzavaju procedure za izdavanje građevinskih dozvola, ukidaju prepreke, kao što je konverzija uz naknadu, i omogućava da proces izdavanja dozvola bude transparentniji i u cilju veće zaštite građana i onih koji grade.“ Međutim, ove tvrdnje je nemoguće proveriti. Predlog ovog zakona ni pet dana nakon što je navodno razmatran i usvojen na sednici Vlade, nije objavljen na sajtu Vlade (stanje od 9. maja 2023. u 8.00).

Takođe, očigledno nije dostavljen ni Narodnoj skupštini, pošto ga nema ni na spisku predloženih zakona na skupštinskom sajtu.

Kao što smo isticali kada se ideja o promeni zakona pojavila u javnosti, „bez podataka nikakva ozbiljna diskusija ne može da se povede o tome da li treba da se menja zakon. To što je dosadašnji efekat konverzije slab, nije argument, jer malo-malo pa se pojavi inicijativa da to bude besplatno, pa privrednici jednostavno čekaju. A tema je sporna i sa stanovišta upravljanja javnom imovinom, jer je sasvim sigurno da bi cena postignuta u vreme privatizacije za mnoga preduzeća bila znatno viša da su potencijalni kupci mogli da računaju na moguću konverziju, posebno ako je bez nadoknade, što je naročito bilo prisutno kod stečaja.“

U međuvremenu je i Savet za borbu protiv korupcije ocenio da je ovaj predlog protivan javnom interesu i Ustavu i pozvao Vladu Srbije da izmene tog akta poništi.

Savet je podsetio da nije prvi put od donošenja Zakona o planiranju i izgradnji da država pokušava suprotno javnom interesu da predloži zakonska rešenja kojima bi se određenim privilegovanim kategorijama ljudi omogućilo sticanje svojine na građevinskom zemljištu bez naknade.

Savet je ocenio da bi se usvajanjem izmena „odgirao i poslednji čin pljačkaške privatizacije u Srbiji“..

Konferencije

Koliko građani Srbije zapravo učestvuju u odlučivanju o upravljanju na lokalnom nivou

30. maja 2023.

Rezultati istraživanja o učešću građana u odlučivanju LIPA koje su sproveli Transparentnost Srbija i organizacija HELVETAS Swiss Intercooperation predstavljeni su danas javnosti na konferenciji organizovanoj u hotelu Radisson Collection. Rezultate je predstavio Zlatko Minić ispred organizacije Transparentnost Srbija, a događaju su prisustvovali i pružili podršku projektu Maja Mačužić Puzić, državni sekretar Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samopuravu i Melina Papageorgiou, šefica odeljenja za upravu i savetnica za regionalnu upravu, Švajcarska kancelarija za saradnju, Ambasada Švajcarske. U okviru događaja, održana je i panel diskusija na kojoj su učestvovali Nikola Tarbuk, generalni sekretar Stalne konferencije gradova i opština, profesor Miodrag Zec, član Gradskog veća Užica, Miodrag Pewtković i Nemanja Nenadić ispred organizacije Transparentnost Srbije.

Građani Srbije nisu dovoljno uključeni u postupak donošenja odluka, propisa, u donošenje odluka o trošenju novca iz lokalnih budžeta, u javne rasprave i u druge mehanizme funkcionisanja lokalne samouprave, pokazali su rezultati istraživanja LIPA. Ovaj index razvrstava opštine i gradove u šest klastera. Nijedna od 44 lokalne samouprave u Srbiji, obuhvaćene istraživanjem, nije u rangu najvišeg klastera, tzv. „puna participacija“, a prosečna ocena, odnosno prosečan nivo indeksa participativnosti u srpskim opštinama

iznosi samo 26,4% što je u rangu „osnovne participacije“. Ono oko čega su se, međutim, svi učesnici složili je to da lokalne samouprave vredno rade na razvoju mehanizama i unapređenju sistema za uključivanja građana u odlučivanje na lokalnom nivou, kao i na poboljšanju komunikacije sa njima, te očekuju da će podrška HELVETAS i Švajcarske Vlade ne samo unaprediti stanje u oblasti građanske participacije onim lokalnim samoupravama koje su uključene u projekat Lokalne finansije i uključivanje građana, već da će ove opštine i gradovi na sopstvenom primeru poslužiti kao putokaz i drugim lokalnim samoupravama u kom pravcu se treba kretati kada je reč o razvoju okvira koji podržava lokalnu demokratiju.

LIPA, dakle, predstavlja oruđe za merenje, ocenjivanje i rangiranje gradova i opština na osnovu izmerenog nivoa učešća građana u odlučivanju i sprovedeno je u okviru projekta Lokalne finansije i uključivanje građana od strane organizacije Transparentnost Srbija i HELVETAS Swiss Intercooperation. Indeks se ne fokusira isključivo na konkretne oblike participacije u odlučivanju o trošenju novca iz budžeta ili u donošenju propisa, već obuhvata i širi okvir transparentnosti u službi participativnosti, odnosno ono što može da poveća poverenje i podstakne građane na participaciju. Izračunava se na osnovu 58 indikatora,

a podaci se prikupljaju sa sajtova opština, zahtevom od strane opština, verifikacijom podataka kod opština, a jedan indikator (prijava problema), neposrednim testiranjem. U formulisanju LIPA korišćena su višegodišnja iskustva i slična istraživanja koja je Transparentnost Srbija sprovodila.

Prema rezultatima LIPA istraživanja, jedna lokalna samouprava ima „visok“ nivo participacije (iznad 60%) – i to je grad Užice. LIPA skor od 30% do 45% (umereni nivo participacije) ima 14 lokalnih samouprava, među kojima su najbolje Veliko Gradište i Sombor. Prosečan indeks od 26,4%, što je u rangu „Osnovna participacija“ ima skoro polovina jedinica lokalne samouprave (njih 20), a manje od 15% (nizak nivo participacije) ima devet opština.

„Niska participacija i nezadovoljavajući prosek posledica su neprimenjivanja oruđa i mehanizama za participaciju ali i nepoverenja građana i slabog odziva u situacijama kada se ti mehanizmi primenjuju. Međutim, moramo uzeti u obzir da postoje velike varijacije. U pojedinim oblastima ocene variraju od samo 10% do čak 84%, što znači da evidentno postoji velika volja i veliki prostor za dalji rad i za unapređenje. Već dugi niz godina naša organizacija sprovodi projekat Odgovorne lokalne finansije i uključivanje građana. Međutim, kada je reč o temi građanske participacije u lokalnim odlukama, naročito u odnosu na početak bavljenja ovom temom, predstavljene ocene u pojedinim segmentima i opštinama izuzetno su se popravile. Predstavljeni rezultati nas navode na zaključak da je volja lokalnih samouprava prisutna. Imajući u vidu zahtevnost i izazove u ovoj temi, HELVETAS kao organizacija ističe da je važno da nastavimo podršku opštinama da unapređuju svoje mehanizme, da građanima otvore vrata za aktivno uključivanje u lokalne odluke. Predlažemo da nastavimo podršku u započetom pravcu jer nas iskustvo uči da ćemo zajedničkim radom i zalaganjem vremenom ostvariti samo još bolje rezultate“, istakao je Alexander Grunauer, vođa Projekta ispred HELVETAS Swiss Intercooperation.

„Iako je prosečna ocena za gradove i opštine niska (26,4% od maksimalnog skora), na lokalnom nivou i sada prepoznajemo mnoge dobre prakse na koje bi mogli da se ugledaju i republički organi. To se naročito odnosi na konsultacije o budžetu, koje, uz brojne manjkavosti, postoje u većini opština. S druge strane, građani Srbije još uvek nemaju mogućnost da na sličan način utiču na budžet i kapitalne projekte države. Opštine bi svoje budžetske konsultacije naročito mogle da unaprede ukoliko bi sa njima počele već sada, a ne tek na jesen. Za smislenu participaciju je najvažnija izgradnja poverenja. Jedan od prvih koraka da se to ostvari bi bio da svuda postoji i funkcioniše mehanizam za prijavu i rešavanje problema. Čak i u toj oblasti, trenutno je ocena relativno niska (28,4%)“, analizira Nemanja Nenadić, Transparentnost Srbije

Zajednički zaključak je da prostora za unapređenje u oblasti uključivanja građana ima u gotovo svim oblastima za manji ili veći broj jedinica lokalne samouprave. Opštinama se preporučuje da uvedu ili učine funkcionalnim mehanizme za prijavu problema i javno izveštavaju o rešavanju problema, da razdvoje javne rasprave o kapitalnim investicijama od anketiranja i izjašnjavanja o manjim projektima, da unaprede uključivanje građana preko mesnih zajednica i da ulože dodatne napore za povećanje broja građana koji učestvuju u javnim raspravama o budžetu. Ideja inicijatora i organizatora LIPA je da on vremenom postane i mehanizam za podsticanje, a ne samo merenje napretka.

Vratiti poverenje u institucije i hrabro ubrzati reforme

22. maja 2023.

Dosadašnji tempo evropskih integracija Srbije nije zadovoljavajući. Potrebno je iskoristiti obnovljenu pažnju Evropske unije na procesu proširenja i hrabro ubrzati reforme, a za to je neophodna saradnja institucija sa civilnim društvom i vraćanje uzajamnog poverenja, zaključci su konferencije kojom je koalicija prEUgovor obeležila deceniju postojanja i predstavila 20. po redu prEUgovor Alarm, redovni nezavisni polugodišnji izveštaj koji prati stanje reformi u pojedinim oblastima Klastera 1.

Na panel diskusiji učestvovali su ministarka za evropske integracije Srbije Tanja Mišćević, Nemanja Nenadić iz Transparentnosti Srbija, Tanja Ignjatović iz Autonomnog ženskog centra i Bojan Elek iz Beogradskog centra za bezbednosnu politiku.

U svom pozdravnom govoru, Jelena Pejić Nikić, viša istraživačica Beogradskog centra za bezbednosnu politiku i koordinatorka koalicije izjavila je da je prilikom šestomesečnog praćenja rada nove Vlade u fokusu bio dovršetak pravosudne reforme i izrada nacrtu zakona o unutrašnjim poslovima. Osvrnuvši se na nedavne tragične događaje koji su pogodili Srbiju, Pejić Nikić je izjavila da na to moramo gledati kao na opomenu i nastaviti da ukazujemo na sistemske probleme, ali i da dajemo predloge za prevazilaženje istih.

Žiofre: Vladavina prava ostaje glavni stub evropskih integracija

Šef delegacije Evropske unije u Srbiji Emanuele Žiofre izjavio je da je za Srbiju sada vreme da hrabro ubrza reforme, u trenutku kada EU puno više pažnje obraća na zemlje kandidate za članstvo. „Kada postoji snažna volja, možemo napredovati, čak i u kratkom vremenskom periodu. Reforme počinju promenom zakona, a EU se zasniva na vladavini prava i poštovanju ljudskih prava.”

Ambasador EU u Srbiji naglasio je važnost slobode medija i izražavanja kao jedan od važnih faktora za pristupanje EU, dok vladavina prava i dalje ostaje glavni stub u tom procesu. Saradnja institucija i civilnog društva je ključna, te treba obezbediti podsticajno okruženje gde one mogu da obezbede finansijske resurse i da deluju bez pritiska, zaključio je Žiofre.

Nepovoljan kontekst za uživanje ljudskih prava, reforme samo na papiru

Tema koja nije bila u fokusu reformi u okviru evropskih integracija, a u Srbiji je poslednjih dana veoma aktuelna je sprečavanje nasilja i zaštita ranjivih grupa, naročito žena i dece. Tanja Ignjatović iz Autonomnog ženskog centra govorila je o nepovoljnom kontekstu za uživanje ljudskih prava u Srbiji, uz jačanje desnice, govor mržnje u javnom prostoru, anti-rodne narative i napade na neistomišljenike, navodeći niz institucionalnih propusta i incidenata.

Istakla je da se radne grupe i koordinaciona tela kasno konstituišu i ne rade pravovremeno. „Sredinom marta održana je prva sednica Saveta za suzbijanje nasilja u porodici u novom sazivu, a do tada je već ubijeno devet žena,“ ukazala je Ignjatović.

„U tim okolnostima reći da sistem nije zakazao je besramno. Ništa nije stalo tog 3. maja, a sve reči koje su nas dovde dovele nastavljene su sa istih mesta“, kazala je Ignjatović, dok su članice Autonomnog ženskog centra držale transparent na kome je pisalo „Tražimo odgovore“, pozivajući i na odgovore o postupanju institucija u slučaju ubistva žene u Pirotu.

Rad nezavisnih organa ne bi smeo da zavisi od političke volje

Nemanja Nenadić iz Transparentnosti Srbija ukazuje da nema napretka u nekim bitnim delovima Poglavlja 23, čak i kada se gleda šta smo dobili od preporuka iz Evropske komisije. „Voleo bih da za borbu protiv korupcije nije potrebna politička volja, već da to čine nezavisni sudski organi“, izjavio je Nenadić, ocenivši da je jedna od preporuka u izveštaju delimično ispunjena - reč je o javnim nabavkama.

Nenadić je ukazao i na propuste u procesu usvajanja pravosudnih zakona, kojima se sprovode ustavni amandmani u oblasti pravosuđa, kao i u postupku izbora istaknutih pravnika koji je usledio. Dok u potonjem nije obezbeđeno učešće zainteresovane stručne i opšte javnosti, u prvom je učešće te javnosti obesmišljeno, te su usvojena rešenja koja ostavljaju previše diskrecije podzakonskim aktima.

„Nedopustivo je da pravosudni saveti sami odlučuju o javnosti svog rada, pogotovo ako imamo u vidu da članovi ovih saveta imaju Ustavom zajemčen potpuni imunitet za izrečeno mišljenje i glasanje“, upozorio je Nenadić.

Unapređenje Nacrta zakona o unutrašnjim poslovima: treća sreća?

Pokušaji da se unaprede odredbe zakona o unutrašnjim poslovima i dalje traju kroz razgovore sa predstavnicima MUP-a, a dva fronta na kojima se i dalje vodi bitka su biometrijski nadzor i upravljanje policijom, naglasio je Bojan Elek iz Beogradskog centra za bezbednosnu politiku. Ukazao je i na nedavno osnivanje Srednje škole unutrašnjih poslova bez zakonskog osnova.

„Možemo reći da imamo vladavinu pravom umesto vladavine prava. Oni koji imaju moć i ideju šta žele da urade - to postižu izmenama zakona“, zaključio je Elek.

Kao konkretnu preporuku za Vladu Srbije Elek je izdvojio potrebu da se što pre raspiše konkurs za izbor direktora policije, pozicije koja je upražnjena od kraja 2021. godine, a čiji je značaj naročito naglašen u poslednje vreme.

Miščević: Nema evropskih integracija bez učešća svih građana

Ministarka za evropske integracije Tanja Miščević izjavila je da je civilno društvo važan segment procesa integracija, uz podsetnik da treba da bude kritično, ali i objektivno. „Naš glavni zadatak je dijalog jer nije dobra polazna osnova ako civilno društvo ne učestvuje u procesima jer ne veruje institucijama“, naglasila je, dodavši da „nema procesa EU integracija ukoliko u tome ne učestvuju svi građani.“

"Ako uzmemo za primer reformu pravosuđa, to nije zakon, to nije čak ni usvajanje ustavnih amandmana, ni zakona i podzakonskih akata. To je promena svesti, to je profesionalizacija, izgradnja integriteta i aktivnosti svih onih koji učestvuju u tom procesu. Ja ne kažem da treba da čekamo vekovima, ne tražim ni opravdanje u tom segmentu, ali bih volela da svi zajedno učestvujemo u tome“, ističe Miščevićeva.

Konferenciju „Decenija prEUgovora: Očuvanje reformi vladavine prava bez kompromisa“ možete u celosti pogledati [ovde](#).

Saopštenja

Ukidanje jednog od zakona koji urušava sistem javnih nabavki

10. maja 2023.

Ukidanje Zakona o linijskoj infrastrukturi (Zakon o posebnim postupcima radi realizacije projekata izgradnje i rekonstrukcije linijskih infrastrukturnih objekata od posebnog značaja za Republiku Srbiju) koji je otvarao ogroman prostor za diskreciono odlučivanje i imao korupcijski potencijal, dobra je vest nakon višegodišnjeg urušavanja sistema javnih nabavki. Bitno je ipak naglasiti da se brisanjem ovog zakona ukida samo jedan od kanala za ugovaranje najvrednijih poslova bez tendera, dok i dalje ostaje mogućnost da se poslovi direktno dogovaraju pod okriljem međudržavnih sporazuma.

Vlada je Narodnoj Skupštini uputila predlog zakona o prestanku važenja Zakona o linijskoj infrastrukturi, uz obrazloženje da je odluka o stavljanju ovog zakona van snage doneta zbog primedbi Evropske komisije da odredbe zakona nisu u skladu sa pravnim tekovinama Evropske Unije, posebno u delu koji se odnosi na javne nabavke i izbor „strateškog partnera“.

Sve ovo je i Vladi i narodnim poslanicima bilo poznato i pre tri godine, kada je zakon usvojen. Transparentnost Srbija je još u januaru 2020. godine ukazala na štetne posledice koje bi po sistem javnih nabavki imalo njegovo usvajanje. Ovaj zakon je pružao mogućnost Vladi da, „u slučaju hitnosti i ugroženosti realizacije projekta od posebnog značaja za Republiku Srbiju“, donese odluku da se za projekat ili pojedine faze i aktivnosti projekata uopšte ne primenjuju pravila javnih nabavki već „poseban postupak za izbor strateškog partnera“. Zakon je predviđao da se za svaki novi projekat propisuju kriterijumi za izbor takvog strateškog partnera, ostavivši tako Vladi mogućnost da te kriterijume prilagodi „željenom“ izvođaču. Time je značajno povećana diskrecija, a ujedno bitno smanjena konkurencija i transparentnost u odnosu na opšti sistem javnih nabavki.

Da stvar bude još gora, ovakva pravila su se primenjivala za najvrednije projekte, jer su kao projekti „od posebnog značaja“ označena javno-privatna partnerstva vrednija od 50 miliona evra, kao i drugi projekti po posebnoj odluci Vlade. Kolika je ukupna vrednost projekata koji su sprovedeni „uz pomoć“ ovog zakona nemamo podatke. To se ne navodi u obrazloženju predloga zakona, niti su ovi projekti obuhvaćeni godišnjim izveštajima o ugovorenim nabavkama u Republici Srbiji. Prema podacima iz baze propisa, uredbe za izbor strateškog partnera su donete u vezi sa izgradnjom obilaznica oko Valjeva, Svilajnci i Kragujevca, izgradnjom puta od Kragujevca do Mrčajevaca i modernizacijom pruge od Subotice do mađarske granice.

Iako je stavljanje van snage ovog zakona nesumnjivo dobra stvar, i dalje postoji mogućnost da se primena pravila iz Zakona o javnim nabavkama izbegne kroz zaključivanje međudržavnih sporazuma ili kroz donošenje posebnih zakona za pojedinačne projekte (kao što je to bio slučaj sa „Beogradom na vodi“). Opasnost da do toga dođe je utoliko veća zbog činjenice da se ukidanje posebnog zakona obrazlaže isključivo time što je on suprotan zahtevima EU, a ne i zbog spoznaje da je pogrešno urušavati antikorupcijska pravila za ugovaranje, i to baš kod najvrednijih poslova.

Inicijative i analize

Inicijative skupštinskim odborima

17. maja 2023.

Transparentnost Srbija uputila je nadležnim skupštinskim odborima inicijative u vezi sa razmatranjem godišnjih izveštaja Agencije za sprečavanje korupcije i Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti za 2022. godinu.

U [inicijativi](#) Odboru za kulturu i informisanje, pored ostalog se predlažu koraci za rešavanje problema zloupotreba u postupcima protiv Poverenika i organa javne vlasti, kao i za izmenu zakona kako bi se omogućilo pravo žalbe protiv svih organa. Naime, sada šnji mehanizam – vođenje upravnog spora pokazao se kao izuzetno neefikasan:

„Narodna skupština poziva Vladu da, zbog dokazane neefikasnosti jednog od vidova zaštite ustavnog i zakonskog prava na pristup informacijama, kroz vođenje upravnog spora, što pre predloži odgovarajuće izmene i dopune Zakona o slobodnom pristupu informacijama kojima će biti propisano pravo žalbe protiv svih organa javne vlasti i tako obezbedi njegovu efikasnu pravnu zaštitu.

Narodna skupština poziva Vladu, da u saradnji sa Upravnim sudom, predloži rešenje, uključujući i izmene i dopune pravnog okvira, koje će onemogućiti naplatu sudskih troškova prouzrokovanih pokretanjem upravnog spora zbog nepostupanja Poverenika u zakonom propisanom roku, radi sprečavanja uočenih zloupotreba u ostvarivanju prava na slobodan pristup informacijama od javnog značaja.

Narodna skupština poziva Vladu, da u saradnji sa Poverenikom za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti i Advokatskom komorom Srbije, predloži rešenje, uključujući i izmene i dopune pravnog okvira, koje će ukinuti pravo na naplatu troškova zastupanja u žalbenom postupku pred Poverenikom za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, radi sprečavanja eventualnih zloupotreba u ostvarivanju prava na slobodan pristup informacijama od javnog značaja“.

Slični [predlozi](#) poslati u Odboru za pravosuđe koji takođe razmatra izveštaj Poverenika.

Tom Odboru je, u vezi sa izveštajem Agencije za sprečavanje korupcije, pored ostalog [predloženo](#) da u zaključke uvrsti sledeće formulacije:

„Narodna skupština poziva Vladu da, radi otklanjanja nedostataka u Zakonu o lobiranju i sprovođenja preporuka iz petog kruga evaluacije Grupe zemalja za borbu protiv korupcije (GRECO) i Agencije za sprečavanje korupcije, što pre predloži odgovarajuće izmene i dopune Zakona o lobiranju kojima će biti regulisano neformalno lobiranje i propisano da podaci iz izveštaja o radu lobista i obaveštenja o lobističkim kontaktima lobiranih lica, kao i o evidencijama organa vlasti budu javni, kao i obaveza lobiranih lica da prijave lobističke kontakte organima vlasti u kojima ili vrše javnu funkciju ili su zaposleni, odnosno na drugi način radno angažovani.

Narodna skupština poziva Vladu da, radi otklanjanja nedostataka u oblasti sukoba interesa i sprovođenja preporuka GRECO i Kancelarije za demokratiju i ljudska prava (ODIHR), kao i zajedničkih preporuka Evropske komisije za demokratiju putem prava (Venecijanska komisija) i ODIHR, što pre predloži odgovarajuće izmene i dopune Zakona o sprečavanju korupcije kojima će biti regulisan sukob interesa kod savetnika nosilaca najviših javnih funkcija (predsednika, premijera i ministara), propisana obaveza nosilaca najviših javnih funkcija da obezbede transparentnost informacija o tome ko su njihovi savetnici i dodatno unaprede pravila o sprečavanju zloupotrebe javnih resursa.

Narodna skupština poziva Vladu Srbije da obezbedi da Radna grupa Vlade za saradnju sa OEBS i KDILJP (ODIHR), bez odlaganja, učini svoj rad transparentnim i da započne konsultacije sa svim zainteresovanim stranama radi pripreme Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, Zakona o sprečavanju korupcije i drugih zakona kod kojih je to preporučeno u konačnom izveštaju Misije KDILJP (ODIHR) za posmatranje izbora održanih 3.4.2022. i Zajedničkom mišljenju Venecijanske komisije i ODIHR“.

Slična [inicijativa](#) upućena je i nadležnom Odboru za finansije.

Mediji

Šta će uopšte biti Narodni pokret za državu?

Peščanik, Nemanja Nenadić, 30. maja 2023.

Vučević i Vučić možda znaju odgovor, ali taktiziraju, pa neće da kažu. Od ono malo novinara, niko se nije setio da ih direktno upita. Ovaj tekst prikazuje nekoliko pravnih mogućnosti i njihove posledice.

Neću se na ovom mestu baviti mogućim političkim razlozima (na primer „rebrandiranje“ ili „umivanje“ SNS-a, oduzimanje subjektiviteta koalicionim partnerima da bi se sprečio njihov prelazak na drugu stranu, jačanje pozicija pred moguće promene spoljne politike itd).

Ma koliko to bilo osnovna stvar, ni građani „koji su pozvani da se priključe“, a možda ni sami kreatori, još uvek ne znaju šta će u pravnom smislu biti taj pokret.

Prvi scenario: (privremeno) ništa

Naziv ne obavezuje, pa se „pokretom“ može nazvati i nešto što uopšte nema pravnu formu, registraciju, račun, formalnu strukturu. Kad smo već kod toga, čak je i naziv fluidan. Posle originalnog „Narodnog pokreta za državu“, sada su u opticaju „Pokret za narod i državu“ i „Narodni pokret“, a jedino što se nesumnjivo zna je ko će biti na njegovom čelu.

Fluidno stanje može da traje neograničeno dugo. Živimo u zemlji gde Vlada Srbije „planira ulaganje 12 milijardi evra“ u okviru „razvojnog plana Srbija 2025“. Ta ista Vlada je pre tri godine na zahtev organizacije Transparentnost Srbija odgovorila da ovaj plan ne postoji, a ni u međuvremenu ga nije usvojila.

Za razliku od Vlade Srbije, koja planove mora da donosi po zakonskim procedurama, političku stranku u tom pogledu ništa ne obavezuje – pokret može da nastavi da lebdi u vazduhu, stranke i nestranački pojedinci mu se mogu „priključivati“ kačenjem pisama podrške na Instagramu i na slične neformalne načine, a da on nikada ne dobije pravnu formu.

Drugi scenario: samo izborna lista

„Narodni pokret“ bi lako mogao da postane naziv liste vladajuće koalicije na najavljenim vanrednim parlamentarnim izborima krajem ove godine, ili makar redovnim lokalnim izborima sledeće. Formalno, pri podnošenju izborne liste bi trebalo navesti da li je u pitanju koalicija političkih stranaka i kojih. Sve te stranke bi nastavile da postoje, ali bi mogle da ostanu potpuno nevidljive u kampanji, dok bi „nestranački pojedinci“ mogli da se nađu na listi poslanika.

Postoji i druga opcija – da listu pod nazivom „Narodni pokret“ ne podnesu stranke, nego „grupa građana“ (najmanje 10). „Grupa građana“ nema svojstvo pravnog lica, ali ima prava i obaveze na osnovu izbornih zakona, uključujući i jedno veoma važno – da dobija budžetske dotacije na osnovu broja osvojenih glasova tokom saziva novog parlamenta.

Treći scenario: formalno ujedinjenje

Od 1990. se mnogo puta dešavalo da se stranke ujedinjuju (a mnogo češće da se dele), a od 2009. je ovaj postupak uređen zakonom. Od ujedinjenja stranaka treba razlikovati mnogo raširenije pojave na našoj političkoj sceni – priključenje (članova) manje stranke većoj (na primer SPAS/SNS), formiranje nove stranke čiju okosnicu čine postojeće grupe građana (na primer Zeleno-levi front) i tzv. kupovinu stranaka, kroz udruživanje neke aktivne političke grupe sa registrovanom, ali ne naročito aktivnom strankom, kako bi se izbeglo prikupljanje 10.000 potpisa (nakon čega sledi promena naziva i programa).

Iako to izgleda nije namera kreatora Pokreta, vredi podsetiti kako se spajanje vrši po zakonu. Pri ujedinjavanju stranaka bi ponovo trebalo prikupiti i podneti najmanje 10 hiljada overenih potpisa, izveštaj o objedinjenoj imovini, odluku o spajanju, program i statut nove stranke i akt o izboru zastupnika.

Ovaj scenario može da sadrži razne varijacije. Na primer, Narodni pokret bi mogao da se osnuje kao nova politička stranka, a da se potom u tu stranku utope one koje i sada postoje. Jedina naznaka da se stvari mogu razvijati u tom pravcu je izjava Aleksandra Vučića od 28.5.2023. o „formiranju inicijativnog odbora za Vidovdan“.

Četvrti scenario: da li je pravno moguća nad-stranka?

Član 33. Zakona o političkim strankama kaže da se politička stranka „može udruživati u šire političke saveze u zemlji ili inostranstvu, pri čemu zadržava svoj pravni subjektivitet“.

Podaci o ovom udruživanju se moraju dostaviti Ministarstvu državne uprave, ali ono te podatke ne objavljuje u izvodu iz registra političkih stranaka.

Norma je jasna u pogledu slobode udruživanja, ali ne i načina kako se ono vrši. Za početak nema odgovora na neka od ključnih pitanja – da li se novi politički savez takođe registruje kao poseban subjekt u registru političkih stranaka, da li u politički savez mogu da uđu i drugi subjekti pored partija (na primer udruženja, sindikati, javne ličnosti).

Odgovore delimično pruža Zakon o udruženjima. On se „shodno primenjuje“ na političke stranke za stvari koje nisu uređene posebnim zakonom (čl. 2, st. 2). Ni ovaj zakon nije naročito detaljan – on dopušta „udruživanje udruženja“, ali ne traži izričito da se takav savez registruje kao posebno pravno lice (čl. 7).

Jedna od normi koja bi mogla biti značajna za Narodni pokret (čl. 22, st. 4) nalaže da skupština (udruženja, ili u ovom slučaju, političke stranke) odlučuje o udruživanju u saveze. Dakle, takva odluka ne bi bila važeća ako je donesu samo glavni odbori ili predsednici stranaka.

Ulaskom u savez, za udruženje (odnosno za partiju kada se zakon shodno primenjuje) postaju obavezna i pravila saveza, a ne samo sopstvena (čl. 9). Kršenje tih pravila povlači sa sobom i prekršajnu odgovornost (čl. 73, st. 1, t. 2).

Na osnovu svega ovoga se čini da bi bilo pravno moguće napraviti Narodni pokret kao neku nad-stranku. Međutim, postoji nekoliko začkoljica.

Prva je formalna – gde bi savez partija trebalo da se registruje? Udruženja i njihovi savezi se registruju u Agenciji za privredne registre, partije kod Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave. Nikakvom shodnom primenom Zakona o udruženjima se ne bi mogao izvesti zaključak da se savezi političkih stranaka registruju kod Ministarstva, iako bi to bilo najlogičnije rešenje.

Da ne postoji odgovarajuće sistemsko rešenje potvrđuje i dosadašnja praksa. Tako je opozicioni Savez za Srbiju osnovan i registrovan na osnovu Zakona o udruženjima. Dok političke stranke imaju klasifikovanu delatnost pod šifrom 94.92, SZS je zaveden pod šifrom 94.99, koja obuhvata „aktivnosti organizacija koje nisu u direktnoj vezi sa političkim strankama, iako se bave javnim pitanjima i ciljevima i utiču na javno obrazovanje, ispoljavaju politički uticaj, prikupljaju sredstva itd.“

Drugo otvoreno pitanje se tiče članova saveza i njihovih prava. U praksi (kada je reč o savezima udruženja) postoje slučajevi gde sve članice imaju jednako pravo glasa, kao i slučajevi gde svako udruženje ima pravo na određeni broj delegata u skupštini saveza, shodno svojoj realnoj snazi. Tako bi statut Narodnog pokreta, ako ga formiraju na primer SNS, SPS i još recimo 10 manjih stranaka, morao da unapred predvidi koliko će koja od njih imati delegata ili neki kriterijum za određivanje broja delegata u budućnosti.

U svakom slučaju jedna stvar koju je Vučić najavio bila bi veoma nelogična u ovom scenariju – da „nestranačke ličnosti“ budu članovi Narodnog pokreta, kao saveza stranaka (pravnih lica).

Na kraju dolazimo do najvažnije stvari, koja se tiče trećeg zakona – o finansiranju političkih aktivnosti. Ukoliko se osnuje po ovom scenariju, Narodni pokret po svoj prilici ne bi bio dužan da primenjuje taj zakon! Naime, sve obaveze iz tog zakona odnose se na „političke subjekte“, a „politički subjekti“ su definisani kao „političke stranke, koalicije političkih stranaka i grupe građana“. Neko od kolega pravnika će možda tvrditi da bi po analogiji trebalo tumačiti da se zakonske obaveze stranaka protežu i na njihove saveze. Sve i da se po analogiji ustanovi da obaveza postoji, gotovo je izvesno da to ne bi bilo dovoljno čvrst osnov za izricanje kazni zbog eventualnog kršenja pravila. U prvi mah, takva pravna praznina bi možda išla u korist Narodnom pokretu.

Na primer, dok je političkim strankama zabranjeno da se finansiraju iz pojedinih izvora, da primaju priloge u gotovini i preko određenog iznosa, takva zabrana se ne bi protezala na stranački savez, kao posebno pravno lice. Međutim, ubrzo bi im pravna praznina izvesno išla na štetu. Budžetski novac za finansiranje izborne kampanje mogu da dobiju samo „politički subjekti“.

Dakle, ukoliko se Narodni pokret bude formirao po ovom scenariju svima bi bilo od koristi da se dopuni Zakon o finansiranju političkih aktivnosti, i da se savezi stranaka prepoznaju kao „politički subjekti“. A kad smo već kod toga, postoje i mnoge druge stvari koje u tom zakonu moraju da se promene pre izbora.

Promena pravne forme ili još jedna neuspela reforma javnih preduzeća?

Insajder, 31. maja 2023.

„Srbijagas“, „Jugoimport“, „Putevi Srbije“, nacionalni parkovi...to su samo neka javna preduzeća koja će postati akcionarsko ili društvo sa ograničenom odgovornošću, ukoliko Skupština usvoji predloženi Zakon o upravljanju privrednim društvima u vlasništvu države.

Nemanja Nenadić iz Transparentnosti Srbija ističe da ovo nije prvi pokušaj da se kroz nove zakone traži rešenje za probleme javnih preduzeća.

„Sada se ta odgovornost izmešta donekle na nivo pojedinih ministarstava, međutim nema nijednog uverljivog razloga zbog kojeg bi trebalo da verujemo da će sada neki ključni problemi biti rešeni. Dakle, kada je reč o recimo tim privremenim direktorima javnih preduzeća, ta mogućnost i dalje će postojati i u principu će zavisiti od tih ljudi koji su postavljeni od strane ministarstva energetike ili privrede i od njih će zavisiti u kojoj meri će biti realizovani konkursi za direktore, koji su bili predviđeni zakonima još od 2012. godine, a nikada nisu do kraja realizovani“, objašnjava Nenadić.

Javna rasprava o izmenama zakona trajala je samo 14 radnih dana, a izveštaj o raspravi nije dostupan na sajtu Ministarstva privrede, uprkos zakonskoj obavezi da bude objavljen.

Novim Zakonom o upravljanju privrednim društvima predviđeno je da Ministarstvo privrede obavlja centralizovanu vlasničku funkciju, a cilj takvih promena je, kako se navodi u obrazloženju Zakona, bolje poslovanje. „Jedan od strateških ciljeva reforme privrede Republike Srbije je da se poboljša korporativno upravljanje u društvima kapitala, kako bi ona ostvarivala bolje poslovne rezultate. Da bi se to postiglo, neophodno je izmeniti dosadašnji način upravljanja u njima i unaprediti korporativno upravljanje. Uvođenje korporativnog upravljanja motivisano je namerom da se poveća nivo efikasnosti, efektivnosti i transparentnosti rada društva kapitala“, navodi se u obrazloženju Zakona o upravljanju privrednim preduzećima u vlasništvu Republike Srbije.

Pogledajte [prilog TV Insajder](#)

